

Міністерство освіти і науки України
Державний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
Академічне товариство імені М. Балудянського
(м. Кошице, Словаччина)
Державний Університет імені
Яна Кохановського (м. Кельце, Польща)
Вища школа економіки і права імені
проф. Едварда Ліпінського (м. Кельце, Польща)
Тбіліський державний університет імені
Іване Джавахішвілі (м. Тбілісі, Грузія)
Технічний університет (м. Кошице, Словаччина)
Університет «Petre Andreia» (м. Яси, Румунія)
Університет суспільних наук (м. Лодзь, Польща)
Folkuniversitetet (м. Уппсала, Швеція)

*СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, ЕКОНОМІЧНІ
ТА ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ*

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
X Міжнародної науково-практичної конференції**

06-07 жовтня 2022 року

Частина IV

Вінниця 2022

УДК 339.922(477)

Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України: зб. наук. пр. X Міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 06-07 жовтня 2022 р. Вінниця, 2022. Ч. 4. 272 с.

У збірнику наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції розглядаються питання управління інноваційно-інвестиційним розвитком підприємства та регулювання соціальних проблем в сучасних умовах; сучасної парадигми менеджменту та публічно-владної діяльності, фінансовий механізм забезпечення соціально-економічного розвитку країни; проблеми обліково-аналітичного, контрольного та інформаційного забезпечення управління підприємства. Досліджуються інноваційні моделі та інформаційні технології в науці, освіті, економіці; теоретичні, практичні аспекти сучасного товарознавства; актуальні проблеми маркетингових технологій в умовах євроінтеграції, перспективи розвитку індустрії гостинності та харчової промисловості; історичні, філософські, соціально-психологічні та правові аспекти державотворчих процесів в умовах глобалізованого суспільства.

Висвітлюються інтерактивні технології та методи навчання як засіб формування іншомовної професійної компетенції, теоретичні та практичні аспекти розвитку студентського спорту в системі фізичного виховання ЗВО.

Розраховано на науковців, спеціалістів, викладачів, аспірантів, здобувачів вищої освіти.

Редакційна колегія:

Голова редакційної колегії – **Замкова Н. Л.**, д-р філос. наук, професор
Відповідальний секретар – **Мартинова Л. Б.**, д-р екон. наук, доцент

Члени редакційної колегії:

Громова О. Є., д-р екон. наук, доцент, **Іваницька Н. Б.**, д-р філол. наук, професор, **Нікітішин А. О.**, д-р екон. наук, доцент, **Стопчак М. В.**, д-р іст. наук, професор, **Хачатрян В. В.**, д-р екон. наук, доцент, **Чорна Н. М.**, д-р іст. наук, професор, **Бондар А. А.**, канд. наук з фіз. виховання і спорту, доцент, **Добровольська Н. В.**, канд. пед. наук, доцент, **Кудирко О. М.**, канд. екон. наук, доцент, **Махначова Н. М.**, канд. екон. наук, доцент, **Терещенко Л. Я.**, канд. філол. наук, доцент, **Тернова А. С.**, канд. техн. наук, доцент.

Друкується за ухвалою вченої ради Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ.

Наукові роботи друкуються в авторській редакції.

ISBN 978-966-629-964-5

ЗМІСТ

ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СУСПІЛЬСТВА: ІСТОРИЧНІ, ФІЛОСОФСЬКІ, СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ

І. П. Бахновська, канд. юрид. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ	
Т. І. Сухоребра, канд. юрид. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ	
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОПОМОГИ НА ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ШКЛУВАННЯ.....	12
І. М. Білоус, канд. юрид. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ	
Л. О. Сікорська, канд. пед. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ	
БУЛІНГ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА У ШКІЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ...	21
Ю. А. Кокарча, канд. політ. наук Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ	
ЕВОЛЮЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН: ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ.....	31
Н. П. Костюк, канд. юрид. наук Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ	
ЗМІНИ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ...	45
В. М. Панькевич, канд. юрид. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ	
ВИКОНАННЯ ОБОВ'ЯЗКУ ЩОДО ЗАХИСТУ ВІТЧИЗНИ, НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ УКРАЇНИ ЯК ОБСТАВИНА, ЩО ВИКЛЮЧАЄ КРИМІНАЛЬНУ ПРОТИПРАВНІСТЬ ДІЯННЯ.....	51
М. І. Пипяк, канд. юрид. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ	
ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	57
І. І. Світлак, д-р юрид. наук, доцент Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнського національного університету	
ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЦИВІЛЬНІ ВІДНОСИНИ З НАДАННЯ ПЛАТІЖНИХ ПОСЛУГ.....	64
М. В. Стопчак, д-р іст. наук, професор Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ	
ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ.....	72

С. І. Хом'яченко, канд. юрид. наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ
БЕЗПЕКИ НЕПОВНОЛІТНІХ У МЕРЕЖІ «ІНТЕРНЕТ»..... 88**

В. Є. Штифурак, д-р пед. наук, професор
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
**ВИВЧЕННЯ ПРОЦЕСУ СІМЕЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СОЦІАЛЬНИМИ
ПРАЦІВНИКАМИ..... 95**

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ
СТУДЕНТСЬКОГО СПОРТУ В СИСТЕМІ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗВО**

А. А. Бондар, канд. наук з фіз. виховання і спорту, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
**УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІКО ПІДГОТОВЛЕНOSTІ СТУДЕНТІВ
ЗБІРНОЇ КОМАНДИ ІНСТИТУТУ З ФУТБОЛУ 103**

М. І. Пуздимір, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
**ЛЕГКА АТЛЕТИКА ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ ФІЗИЧНОЇ
ПІДГОТОВЛЕНOSTІ СТУДЕНТОК НЕПРОФІЛЬНИХ ЗВО..... 109**

І. В. Рогаль
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
**СКЛАДОВІ РІЧНИХ МАКРОЦИКЛІВ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ ТА
МЕТОДИКА ЇХ ПОБУДОВИ..... 115**

С. В. Сальникова, канд. наук з фізичного виховання і спорту, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
**ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ФІТНЕСУ НА ЗАНЯТТЯХ З ПЛАВАННЯ ЗІ
СТУДЕНТАМИ НЕПРОФІЛЬНИХ ЗВО 122**

**ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ
ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ**

N. D. Bondar, PhD in Pedagogics
**THE USAGE OF PROJECT-METHOD IN THE KEY COMPETENCES
DEVELOPING OF EXPERTS IN PHILOLOGY..... 129**

N. M. Havryliuk, PhD in Pedagogy, Associate Professor
Vinnytsia Institute of Trade and Economics of SUTE
**INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING ENGLISH STUDENTS
OF ECONOMIC SPECIALTIES..... 135**

S. V. Gladjo, PhD in Philology, Associate Professor
Vinnytsia Institute of Trade and Economics of SUTE
**LINGUOCULTUREMES AS MARKERS OF WORLD PICTURE
(ANALYZING NOVELS BY M. BINCHY)..... 143**

Л. І. Довгань, канд. пед. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ПРОБЛЕМА ЗБЕРЕЖЕННЯ АВТОРСЬКОГО СТИЛЮ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ.....	152
I. G. Zapadynska, PhD in Pedagogy Vinnytsia Institute of Trade and Economics of SUTE GENDER ROLE IN ENGLISH LANGUAGE EDUCATION: PERSPECTIVES OF TEACHING STRATEGIES.....	158
Н. Б. Іваницька, д-р філол. наук, професор Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ПОЛКОДОВА СТРУКТУРА УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО ВЕБСАЙТУ: ФОРМАЛІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	166
V. A. Kutsa Vinnytsia Institute of Trade and Economics of SUTE THE USE OF E-LEARNING IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING AT UNIVERSITY LEVEL.....	173
Łukasz Matusiak Uniwersytet Śląski, Polska ІДЕНТИЧНІСТЬ СТУДЕНТІВ, ЯКІ ВИВЧАЮТЬ ПОЛЬСЬКУ МОВУ ЯК ІНОЗЕМНУ.....	180
O. A. Matsera Vinnytsia Institute of Trade and Economics of SUTE DIGITAL COMPETENCE OF EDUCATORS IN THE FACE OF EMERGENCY DIGITALIZATION OF EDUCATION.....	193
В. О. Нечипоренко, канд. філол. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ЗНАЧЕННЯ КРОС-КУЛЬТУРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФІЛОЛОГА.....	199
О. Б. Осаульчик, канд. пед. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ДІЛОВА ГРА ЯК МОТИВАЦІО-СТИМУЛЮЮЧИЙ ФАКТОР У ДИСТАНЦІЙНОМУ ФОРМАТІ НАВЧАННЯ.....	207
I. B. Paslavska Vinnytsia Institute of Trade and Economics of SUTE BENEFITS OF IMPLEMENTING INTERACTIVE LEARNING.....	214
О. О. Самохвал, д-р пед. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ВИБІР ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ СТРАТЕГІЇ У МЕЖАХ АНГЛОМОВНОГО КІНЕМАТОГРАФІЧНОГО ДИСКУРСУ.....	220
Л. Я. Терещенко, канд. філол. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ КОНЦЕПЦІЯ «ЗБЕРЕЖЕННЯ ОБЛИЧЧЯ»	227

В. А. Тимкова, канд. філол. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ КОМУНІКАТИВНА КУЛЬТУРА ПУБЛІЧНОГО ДІЯЧА В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	237
Н. М. Тимошук, канд. філол. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ТЕЛЕСКОПІЧНИХ ОДИНИЦЬ	245
Т. І. Ткачук, канд. філол. наук Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ.....	250
У. В. Шостак, канд. психол. наук Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ПЕРЕВЕРНУТЕ НАВЧАННЯ ЯК ОДНА З ПЕРШОРЯДНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ СЬОГОДЕННЯ.....	257
В. О. Яблочнікова Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ НОВІТНІ ПЛАТФОРМИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	264

ЗНАЧЕННЯ КРОС-КУЛЬТУРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФІЛОЛОГА

У статті розглянуто актуальні у всьому світі етнопсихологічні і крос-культурні дослідження, які стають все більш значущими в сучасній Україні. Етнопсихологічна і міжкультурна компетентність є важливою для фахового філолога-перекладача, який працює в різних сферах. Основну увагу приділено аналізу теоретичних підходів і методології етнопсихологічних та крос-культурних досліджень. Акцентовано на значенні крос-культурної психології для формування міжкультурної компетентності.

Ключові слова: *етнопсихологія, крос-культурна психологія, культура, крос-культурні дослідження, міжкультурна комунікація, міжкультурна компетентність.*

Постановка проблеми. Невпинний євроінтеграційний рух України в економічній, політичній і соціальній сферах обумовлює ситуацію, коли міжкультурна взаємодія і міжкультурні відносини стають важливою частиною повсякденного життя великої кількості людей. Спілкування у віртуальному середовищі, яке за останній час набуло статус буденного, також дає змогу дізнаватися більше інформації про різні країни і культури, безпосередньо комунікувати з їхніми представниками. Вочевидь, у процесі міжкультурної комунікації виникають проблеми, пов'язані з розбіжністю картин світу, стереотипів мислення, особливостей поведінки і ціннісних орієнтацій комунікантів. Актуальна у світі етнопсихологічна і крос-культурна тематика наукових досліджень стає все більш значущою і на теренах сучасної України.

Оновлені освітні стандарти однією із загальних компетентностей зазначають здатність спілкуватися іноземною мовою, працювати в

міжнародному контексті, тобто вміння будувати письмову і усну комунікацію з представниками різних культур. Має сміливість стверджувати, що це одна з ключових компетентностей, необхідних сучасному фахівцю. Царина знань, пов'язана з крос-культурними комунікаціями, перебуває у процесі сталого динамічного розвитку, а наявний теоретичний доробок все ще не систематизує усі аспекти, необхідні для вдалої міжкультурної взаємодії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковий обіг термін «міжкультурна комунікація» потрапив у 1954 році завдяки праці Е. Холла і Г. Трейгера “Culture as communication: A model and analysis”. Появі книги передувало створення урядом США у 1947 році Інституту закордонної служби (Foreign Service Institute), який мав на меті підготовку американських громадян для роботи за кордоном. Після завершення Другої світової війни виникла практична потреба у спеціалістах у галузі дипломатії, бізнесу, політики для роботи в інших країнах, а разом з тим і проблема адаптації іноземних громадян, студентів і фахівців, які прибували до США. Крім того, залишалося нерозв'язаним ще одне важливе питання – міжрасові та міжетнічні конфлікти на території країни. Запропоноване Е. Холлом і Г. Трейгером потрактування культури і комунікації («комунікація – це культура, культура – це комунікація») стало предметом запеклих дискусій між представниками різних галузей. Поряд з поняттям «міжкультурна» стосовно комунікації з'явилися поняття «крос-культурна» і «мультикультурна», а також ціла «лінійка» термінів. Уже в 1959 році Е. Холл у книзі “The Silent Language” докладно описав головні положення і ідеї міжкультурних комунікацій, виявив зв'язок між культурою і комунікацією, зробив припущення, порівнюючи вивчення культури з вивченням іноземної мови, про необхідність дослідження окремих поведінкових підсистем різних культур. Науковець підкреслював практичне спрямування теорії міжкультурної комунікації, запропонував виділити її у самостійну науку і навчальну дисципліну. Згодом виникли кілька напрямів досліджень теорії міжкультурних комунікацій.

Дослідження крос-культурних комунікацій в Європі були пов'язані з

необхідністю досягнення консенсусу і взаєморозуміння між народами, що населяють європейський простір. Найбільший науковий інтерес викликало усвідомлення і запобігання міжкультурним конфліктам у виробничій, політичній, суспільній і освітній сферах, оскільки створення Європейського Союзу сприяло вільному переміщенню людей, капіталів, товарів. З огляду на це поступово формувався інтерес науковців до проблем міжкультурного спілкування, що втілювався у дослідженнях зорієнтованих на вивчення проблем акультурації, міграції іноземних працівників, їхніх взаємин з місцевим населенням.

Зазначимо, що упродовж перших двох третіх ХХ століття не існувало серйозних міждисциплінарних досліджень у царині міжкультурної комунікації. Звернувшись до історії психології, наприклад, неважко знайти журнальні статті, в яких поняття «культура» і «етнічна група» використовувалися для характеризувати людей, пов'язаних спільною долею або спадковістю. Однак у більшості таких досліджень об'єктом психологічного вивчення виступали відносно здорові і успішні представники білої раси та індустріального суспільства. Багато років тому серед академічних психологів взагалі існувала думка, що культура – це предмет, вивчати який належить антропологам. Картина крос-культурних досліджень радикально змінилася у другій половині 1960-х років, коли почалася сучасна епоха розвитку крос-культурної психології. Крос-культурна психологія зосереджена на вивченні рис подібності і розбіжності у психологічному функціонуванні в різних культурах і етнічних групах, оцінці змін у такому функціонуванні. Е. Аронсон вперше визначив основні цілі крос-культурних досліджень, J. Berry, Y. H. Poortinga, M. H. Segall, P. R. Dasen сформулювали концептуальні наукові підходи до крос-культурних досліджень. Сучасні вітчизняні і зарубіжні дослідники розв'язують питання крос-культурного менеджменту (Т. Близнюк), крос-культурної адаптації (Є. Федорова, С. Kelley, J. Meyers), соціальної взаємодії тимчасових переселенців (А. Furnham, S. Bochner), діагностики і подолання культурного шоку (R. Taft, D. B. Mumford), емоційного інтелекту (Н. Пасичник), етнічної ідентифікації (Г. Ставицький).

Крос-культурна взаємодія в інформаційному суспільстві зазнає значних змін. По-перше, це зумовлено глобалізацією культури, а саме процесами інтеграції окремих мікро- і макрокультур у «єдину світову культуру». Як неодноразово зазначалося, типи взаємодії – розширення культурних контактів, запозичення культурних цінностей, міграція людей – залишаються незмінними, але масштаби таких контактів значно зросли. По-друге, процес глобалізації призводить до виникнення нових форм культури і способів життя: починають нівелюватися кордони між «своїм» і «чужим», з'являються «інші» культури, які відрізняються від питомої, але вже не сприймаються як загрози. Зазначені тренди і визначають виклики, з якими стикається сьогодні міжкультурна комунікація як наука і навчальна дисципліна.

Мета статті полягає у вивченні значення крос-культурної психології для ефективної міжкультурної комунікації та якісної підготовки сучасних фахівців-філологів.

Виклад основного матеріалу. Розгалуженість контактів у різних сферах людського життя і діяльності, їхня перспективність і одночасно труднощі міжкультурного спілкування, проблеми, які виникають у міжетнічній взаємодії, обумовлюють високу актуальність етнопсихологічних та крос-культурних знань. Предметом етнопсихології є соціально-психологічні риси національно-етнічних спільнот, їхній вплив на поведінку особистості, а також соціально-психологічні процеси й особливості етнічного розвитку та міжнаціонального спілкування [3, с. 14]. На відміну від культурної антропології, яка зосереджує свою увагу на вивченні різних соціальних практик, етнопсихологія прагне зрозуміти внутрішній світ представників різних культур і етносів, вивчаючи цінності, норми, уявлення особистості про світ у їхньому взаємозв'язку з культурою, особливості протікання психічних процесів у культурах світу, особливості вербального і невербального міжособистісного спілкування, психологічні характеристики етнічних спільнот, психологічні аспекти міжетнічних відносин. У зарубіжній психології етнопсихологічна проблематика вивчається у межах крос-культурної психології. Крос-культурна психологія

вивчає загальні риси і культурні розбіжності у психічному житті і поведінці людини, взаємозв'язок психіки людини з культурними, екологічними і біологічними факторами. Автори праці “Cross-Cultural Psychology. Research and Applications” у своєму визначенні крос-культурної психології підкреслюють необхідність вивчати також зміни, які відбуваються в культурному, економічному та екологічному середовищі [1, с. 14].

Як зазначає Т. Близнюк, кожен концептуальний підхід передбачає попереднє розроблення концепції дослідження, яка включає комплекс ключових положень, що визначають спрямованість, архітектоніку та спадкоємність дослідження [2, с. 49]. Існують кілька теоретичних підходів, на засадах яких можуть ґрунтуватися аналіз і інтерпретація результатів крос-культурних досліджень. Для розмежування різних точок зору були запропоновані три загальних напрями: абсолютизм, релятивізм та універсалізм [1, с. 17].

Абсолютизм виходить з того, що всі культури історично проходять однакові стадії розвитку, проте у конкретний проміжок часу знаходяться на різних стадіях. Цей підхід передбачає, що психологічні феномени, загалом, однакові у всіх культурах, а їхня оцінка та інтерпретація здійснюється порівняно легко, без урахування культурно обумовлених уявлень. У той же час практичне застосування абсолютистського підходу призводить до ігнорування унікальних культурних особливостей. Є великий перелік країн, які знаходяться на приблизно однаковому рівні соціально-економічного і технологічного розвитку, але демонструють кардинальні культурні розбіжності (США, Велика Британія, Німеччина, Японія).

Релятивізм ґрунтується на ідеї рівноцінності культур з одночасним визнанням значних культурних розбіжностей. Будь-яке суспільство має вивчатися з позицій його представників. Оцінки психологічних феноменів здійснюються із застосуванням цінностей і значень, типових для даної культурної групи. Кожне суспільство має свою унікальну історію, тому не існує ніяких обов'язкових стадій розвитку, які спільнота має пройти. Уявлення про

те, що одні суспільства є краще розвинутими, ніж інші, вважаються етноцентричними, тобто такими, що виходять з позицій переваги однієї культури над іншою. Критики релятивізму зазначають, що негативною стороною цього підходу є ігнорування ролі економічних, екологічних, технологічних факторів розвитку суспільства, заперечення існування універсальних закономірностей його розвитку.

Більшість сучасних психологічних крос-культурних досліджень відбуваються у руслі універсалістського підходу, який уможливорює поєднання сильних рис абсолютизму і релятивізму, передбачає, що психічні процеси і стани особистості, як і соціально-психологічні феномени мають як спільні риси, так і розбіжності. Отже, основні психологічні явища є характерними для усіх представників виду (психологічні характеристики, загальні для всіх людей), але культура по-різному впливає на розвиток і прояв цих фундаментальних психологічних феноменів. Завданням універсалізму є пошук культурних універсалій, за допомогою яких усі народи зможуть розуміти один одного і спілкуватися.

Докладніше зупинимося на двох підходах до вивчення культурних відмінностей: етіс- і еміс- підходах, які ґрунтуються на різних тлумаченнях проблеми культурних відмінностей. Теоретичним фундаментом еміс-підходу є релятивізм, що передбачає поглиблене вивчення однієї культури. Як підкреслює Т. Близнюк, концептуальним підходом є дослідження тільки однієї культури щодо спільності з метою опису її глибокої специфіки, використання характерних для носіїв цієї культури одиниць аналізу та термінології. Дослідник стає на позицію носія цієї культури, учасника внутрішньої культурної взаємодії для дослідження елементів культури [2, с. 51]. Науковці, які працюють у руслі еміс-підходу, не висувають гіпотез, оскільки вважається, що це сприятиме упередженості та етноцентричності дослідника. Застосування даного підходу передбачає складання словників понять досліджуваної культури та використання культурно-специфічних категорій аналізу. Основними методами одержання даних є включене спостереження, бесіди та інтерв'ю.

Етіс-підхід – це порівняльний аналіз кількох культур із застосуванням універсальних категорій, що передбачає висунення гіпотез до проведення основного етапу дослідження. Аналізуючи концептуальні риси етіс-підходу, Т. Близнюк акцентує на використанні одиниць аналізу та порівняння, які не залежать від впливу культури, позиції дослідника як зовнішнього спостерігача, який дистанціюється від культури [2, с. 51]. Саме цей підхід використовується у психологічних крос-культурних дослідженнях, які проводяться із застосуванням опитувальників, експериментальних методів.

Провідні зарубіжні (Н. С. Triandis, J. Berry) та вітчизняні науковці (Т. Близнюк) стверджують, що при проведенні порівняльно-культурних досліджень доцільним є застосування обох підходів.

Виконання головного завдання сучасної гуманітарної освіти – підготовка фахівця, здатного креативно працювати і розвиватися в умовах інтегрованого полікультурного простору – вимагає якісно нових підходів до визначення освітніх пріоритетів. Цілком підтримуємо думку М. Яковлевої про необхідність розробки спеціальних курсів, нових навчальних дисциплін, спрямованих на формування відповідальної особистості, яка свідомо володіє технологіями міжкультурного спілкування [4, с. 90]. Доводиться визнати, що загально усвідомлена проблематика міжкультурної комунікації, питання побудови діалогу культур потребує ґрунтовного психологічного наповнення. Формування міжкультурної компетентності, яка є невід’ємною складовою фахової компетентності сучасного філолога-перекладача, неможливе без застосування даних психологічних крос-культурних досліджень, адже міжкультурна комунікація, як зазначає М. Яковлева, – це особливий ступінь культурної комунікації, що містить додаткову серединну ланку в комунікативній мережі і позасистемні елементи, які руйнують одну культурну комунікацію, відчиняючи можливості побудови іншої. Наявність позасистемних елементів, що спричиняють логічну невпорядкованість, може призвести до психологічних проблем [4, с. 91].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Царина міжкультурної комунікації продовжує розширюватися, що передбачає включення все нових і нових аспектів у дослідження цієї сфери людського буття. Не виникає сумнівів щодо необхідності застосування міждисциплінарного підходу до формування міжкультурної компетентності фахівців-філологів, яка сприятиме здатності виявляти терпимість, повагу до соціокультурних особливостей співрозмовника, бажанню зрозуміти партнера, аналізу причин культурних непорозумінь та способів їхнього психологічного врегулювання. Перспективним, на нашу думку, є вивчення методології і застосування крос-культурної психології в організаційних процесах міжкультурного спілкування, крос-культурної адаптації та акультурації.

Список використаних джерел:

1. Берри Д., Пуртинга А., Сигалл М., Дасен П. Кросс-культурная психология. Исследования и применение: пер. с англ. Харьков: Изд-во Гуманитарный центр, 2007. 560 с.

2. Близнюк Т. П. Концептуальні засади крос-культурних досліджень в крос-культурному менеджменті. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Міжнародні економічні відносини та світове господарство.* 2018. Вип. 18. Ч. 1. С. 49 – 53.

3. Етнопсихологія / Укл. С. М. Ольховецький, В. С. Ольховецький. Умань: Видавничо-поліграфічний центр “Візаві”, 2019. 155 с.

4. Яковлева М.В. Психология межкультурной коммуникации как новая образовательная дисциплина в современных условиях обучения. *Наука і освіта: науково-практичний журнал.* 2011. № 1. С. 90 - 95.

Наукове видання

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, ЕКОНОМІЧНІ
ТА ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ**

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
X Міжнародної науково-практичної конференції**

06-07 жовтня 2022 року

Частина IV

Редактор: Фатєєва Т.
Комп'ютерна верстка: Тимощук М.

Підп. до друку 21.09.2022. Формат 60x84/16. Папір офсетний
Друк ксероксний. Ум. друк. арк. 15,81.
Обл.-вид. арк. 13,35. Тираж 1. Зам. № 234.

Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ
21000, м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 25